

The trends of commercial services on the world market were analyzed in the article. It covers the characteristics of four different modes of commercial service supply. The Ukraine's role in the world commercial service market was highlighted and the ways of strengthening competitive positions were investigated.

Key words: commercial services, world market, innovative services, competitive advantages.

УДК 631.164.23:330.341.1

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ АГРОФОРМУВАНЬ: ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

**Т.Є. КУЧЕРЕНКО, доктор економічних наук
Т.С. ЯКИМЕНКО**

Здійснено науковий екскурс щодо принципів розробки та впровадження інноваційних проектів агроформувань, виявлені існуючі проблеми інноваційних процесів в аграрній сфері економіки, запропоновано власні підходи щодо обґрунтування принципів стосовно розробки та впровадження інноваційних проектів агроформувань.

При формуванні конкурентного ринкового середовища одним з важливих способів вирішення соціальних та економічних проблем аграрної сфери є впровадження новітніх досягнень науки і техніки у вітчизняну практику господарювання агроформувань, коли кожна ділова одиниця прагне бути прибутковою не лише у поточному періоді, а і в майбутньому. Це можливо тільки у випадку, коли використовуватимуться досконаліші чинники виробництва й технології. Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених свідчать про те, що відновлення економічного зростання аграрної сфери в умовах циклічного спаду значною мірою залежить не тільки від обсягів та структури нововведень, а й від правильності вибору та обґрунтування принципів розробки та впровадження інноваційних проектів агроформувань. Проте істотними перешкодами у подоланні економічного спаду є низька інноваційна активність українських агроформувань, яка зумовлена як постійним дефіцитом власних матеріальних та фінансових ресурсів, так і недосконалістю організаційно-економічного та правового механізмів формування сприятливого інноваційного ринкового середовища. Саме тому сучасний розвиток агроформувань постійно потребує розроблення і застосування обґрунтованих принципів розробки та впровадження інноваційних проектів агроформувань.

Вагомий науковий внесок у дослідження проблем розробки та впровадження інновацій за сучасних умов економічного простору України, внесли: В. Н. Амітан, Ю. М. Бажал, Л. В. Балабанова, В. О. Бараннік, В. І. Вернадський, А. М. Власова, М. С. Герасимчук, Л. С. Гринів, О.Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, Ю. О. Гохберг, М. Г. Земляний, Ю. М. Кіклевич, С. В. Князь, Н. Д. Кондратьєв, М.Ю. Коденська, С. І. Кравченко, Н. В. Краснокутська, М. І. Крупка, О. Є. Кузьмін, В. І. Ландик, М. М. Леп, М. Я. Малік, О. Могильний, О. О. Непочатенко, Ю. В. Макогон, І. Р. Михасюк, А. А. Пересада, Й. М. Петрович, П. Т. Саблук, П. Т. Савлук, В. П. Сич, Д. Є. Філатов, І. Д. Фаріон, Д. М. Черваньов, А. І. Шевцов, В. В. Яцура та інші вчені. Варто звернути увагу на праці зарубіжних учених, які досліджують проблеми інновацій, зокрема, В. П. Воробйова, Л. М. Гохберга, П. Н. Завліна, С. Д. Ільєнкової, С. В. Ільдеменова, В. Г. Мединського, Л. Е. Мінделі, І. Ф. Мухаря, А. А. Трифілової, Р. В. Фаттахова, Р. А. Фатхутдінов, М. Альберт, І. Ансоф, К. Боуен, А. Вайсман, А. Дж. Стрікленд, М. Додгсон, П. Квінтас, Б. Карлоф, Ф. Котлер, Е. Менсфілд, Д. Мессі, Ф. Ніксон, Б. Санто, Б. Твіс, М. Портер, Д. Тейлор, А. Томпсон, Р. Фостер, К. Релі, Ф. Хедоурі, Й. Шумпетер та інших.

Водночас, незважаючи на значні досягнення в теорії і практиці інноваційної діяльності, і надалі виникають питання, які залишаються об'єктом наукових дискусій і полеміки. Зокрема, недостатньо досліджені проблеми застосування системного підходу до розробки та впровадження інноваційних проектів агроформувань, не склалося єдиного науково-методичного підходу до принципів розробки та реалізації інноваційних проектів агроформувань, які б враховували вплив ризиків під час їхнього впровадження тощо. До того ж, як засвідчує світова практика, без впровадження інновацій неможливо вивести аграрну сферу економіки на якісно новий ефективний рівень і забезпечити водночас високу конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції на світовому ринку. Розвинуті країни світу вирішують економічні проблеми саме завдяки нововведенням. Однак недостатній розвиток національного ринку інновацій, відсутність умов для використання сучасного інноваційного інструментарію, нестабільність політичної економічної ситуації в Україні, перманентний дефіцит коштів, необхідних для впровадження нововведень, і є тими чинниками, які не дають змоги ефективно використовувати агроформуванням позитивний іноземний досвід розробки та впровадження інноваційних проектів.

Методика досліджень. Теоретико-методологічну основу статті становлять загальнонаукові прийоми досліджень і спеціальні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах економічної, управлінської і споріднених з ними наук, зокрема, метод теоретичного узагальнення, альтернативний аналіз, метод абсолютних та відносних переваг, та ін.

Результати досліджень. При визначенні загальних вимог стосовно організації розробки й реалізації інноваційних проектів агроформувань варто

управляти двома основними аспектами – змістовною характеристикою інноваційних проектів агроформувань та досвідом розробки й перетворення в життя національних, регіональних проектів і програм [11, с. 47].

Результати аналізу практики впровадження інноваційних проектів агроформувань, на жаль, не відповідають світовій практиці через їх досить низьку результативність. Дослідження в агроформуваннях принципів впровадження інноваційних проектів дозволяють зазначити, що низький рівень успішності проектів зумовлений:

- відсутністю належного теоретико-методологічного підґрунтя управління такими проектами з урахуванням їх специфічних ознак;
- недостатнім рівнем методичного забезпечення впровадження концепції проектного менеджменту у процесі впровадження інноваційних змін;
- відсутністю розроблених стандартів, регламентів, положень, що сприяють підвищенню рівня формалізації та обґрунтованості управлінських рішень у процесі управління інноваційним розвитком;
- низьким рівнем організаційної та управлінської культури у вітчизняних агроформуваннях, зокрема слабкою стратегічною орієнтацією бізнесу;
- відсутністю проектно-орієнтованого підходу при аналізі, підготовці та впровадженні управлінських інновацій.

Реалізація принципів впровадження інноваційних проектів у систему управління є не просто конкурентною перевагою агроформування, а необхідним інструментом обґрунтування управлінських рішень. Водночас, в агроформуваннях проектна методологія, зазвичай, застосовується при розробці бізнес-планів, комерційних проектів при оцінці ефективності проектних ідей для фінансових партнерів. Тоді як для обґрунтування проектів, пов'язаних з управлінськими інноваціями, організаційним розвитком, трансформаційними змінами, концепція проектного менеджменту практично не застосовується [4, с. 3].

Змістовна характеристика інноваційних проектів та програм в агроформуваннях полягає в тому, що акумулює в собі два, колись широко розповсюджені в нашій науковій термінології поняття, «науково-технічний прогрес» і «впровадження досягнень науки, техніки й передового досвіду». Інновацію можна розглядати як комплексний, цілеспрямований процес створення, поширення та використання визначеного нововведення. Метою будь-якої інновації є задоволення потреб і інтересів людей новими засобами. Це, у свою чергу, веде до визначених якісних змін системи та способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності.

Інноваційний процес завжди пов'язаний із переходом у якісно інший стан, що супроводжується ретельним переглядом усіх застарілих положень і норм. Йому властиві внутрішня логіка і спрямованість, що, у свою чергу, визначається логікою розгляду від ідеї самого нововведення до його практичного використання, а також логікою відносин між учасниками інноваційного процесу. Інноваційний процес має визначену стійкість завдяки

наявності механізмів самовідтворення. Різні набори цих механізмів та їхнє сполучення обумовлюють як різноманіття інноваційних процесів, так і індивідуальний підхід до кожного з них [3, с. 16].

Інноваційні процеси виражають не тільки внутрішню, предметну логіку нововведення, але і логіку його взаємодії з навколишнім середовищем. З цього погляду нововведення характеризується динамічним співвідношенням параметрів, що виражають як його вплив на навколишнє середовище, так і зворотний вплив самого середовища на нововведення. Динаміка цих характеристик у часі утворює життєвий цикл нововведень: старт, швидкий ріст, зрілість, насичення, фініш або криза [5, с. 16].

Таким чином, будь-яке нововведення є динамічною системою, що характеризується як внутрішньою логікою (сам інноваційний проект), так і зовнішньою взаємодією з навколишнім середовищем (життєвий цикл інноваційного проекту). Структура інноваційного проекту змінюється при переході нововведення від однієї стадії до іншої.

Від динамічних характеристик інновації залежать і її кінцеві результати – завершеність і ефективність, які, у свою чергу, визначають, наскільки успішно протікають усі стадії інноваційного процесу. Критичним моментом при цьому є перехід від простого до розширеного відтворення. На практиці ж цей перехід у багатьох випадках не здійснюється, що, у свою чергу, обумовлює незавершеність відповідного нововведення й виникнення багатьох проблем.

Ефективність інновації, на відміну від завершеності (незважаючи на їхній очевидний взаємозв'язок), являє собою вплив уже реалізованого потенціалу інновації на різні параметри самої системи, у якій і здійснювався інноваційний процес. Це необхідно враховувати насамперед під час обговорення питання про масштаб інноваційного проекту [14, с. 14 – 17].

При аналізі сукупності інноваційних проектів агроформувань виявляються дві чіткі тенденції. З однієї сторони, існування проектів зумовлено потребами економічного розвитку та змістом функціонування агроформування. З іншої – інноваційні проекти здійснюють обернений вплив на основні параметри господарського механізму і головним чином на його цільову спрямованість, а також формують, в певній мірі, стратегію агроформування на перспективу.

Організаційно-правові форми створення та використання інновацій є засобом відображення організації процесів взаємозв'язку фундаментальних та прикладних досліджень, розробки наукових та технічних ідей, підготовку виробництва нової техніки та, власне, її виробництва, використання науково-технічних досягнень. Організаційно-правові форми створення та використання інновацій можуть, тим самим, являти собою зовнішній прояв всього інноваційного процесу і окремих його стадій. Залежно від того, що є об'єктом в конкретній системі управління, відбувається відповідне відображення змісту цієї системи в тій чи іншій організаційно-правовій формі. Як організаційно-правові форми створення та використання інновацій цільової орієнтації слід

розглядати не лише спеціальні цільові інноваційні проекти агроформувань, але й цільові програми, що розробляються у інших сферах державного управління, оскільки практично кожна з них містить розділ, що передбачає завдання по освоєнню, промислового виробництва та застосуванню об'єктів нової техніки [7, с. 113 – 115].

Що стосується досвіду розробки й впровадження інноваційних проектів агроформувань, то тут наша вітчизняна історія має багату практику.

Відмінність інноваційних проектів між собою через формулювання цільових настанов і пріоритетність поставлених завдань пояснюється специфікою соціально-економічного моменту й наявністю потенційних можливостей для подолання його негативних аспектів у певні календарні періоди [2, с. 8 – 10].

За роки реформування економіки України були прийняті численні нормативно-правові акти, в яких проголошувалась пріоритетність соціального розвитку сіл, зокрема і аграрної сфери. При цьому, як правило, програмні установки задовільно виконувалися в перші два роки, а потім темпи їхнього здійснення різко падали, а надалі про програми такого роду переставали згадувати і на їхню зміну висувалися нові.

Слід, звернути увагу на Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року, прийняту в 2007 році й розраховану на освоєння протягом семи років [15].

Багатопланові завдання державної цільової програми стабілізації й розвитку аграрної сфери в Україні полягали в тому, щоб протягом п'яти років вивести аграрну економіку з кризи, відновити зростання сільськогосподарського виробництва, підвищити ефективність його фінансування й забезпечити соціальний розвиток села.

Враховуючи досвід розробки інноваційних програм галузевого призначення, а також змістовну характеристику інновацій можна сформулювати наступні принципи впровадження інноваційних проектів агроформувань.

Перший принцип зональної специфіки економічного розвитку завжди мав велике значення, оскільки економічний простір України неоднорідний, сильно диференційований за природно-кліматичними, інфраструктурними, транспортними, національно-етнічними, господарськими і іншими умовами. Особливо важливу роль виконує названий аспект в дієвому науковому забезпеченні економічних перетворень, створенні єдиного економічного простору при раціоналізації міжрегіональних зв'язків, формуванні регіональних ринків, а також при розробці раціональної, науково обґрунтованої регіональної політики і стратегії.

Недооцінка даного положення призводить до порушення принципів раціональної господарської територіальної спеціалізації, поглибленню диспропорцій в регіональному розвитку і, відповідно, наростанню соціальної напруженості.

Друга вимога впливає, насамперед, із загальних цільових настанов і завдань аграрної сфери, яка полягає в тому, щоб забезпечити населення продуктами харчування власного виробництва, підтримувати й постійно підвищувати рівень його життя. Останній, у свою чергу, включає такі складові, як виробництво й споживання продуктів харчування в розрахунку на душу населення, розмір і динаміку доходів, житлові умови, умови праці й побуту, ступінь розвитку соціальної інфраструктури та можливість користуватися її основними сферами й об'єктами [6, с. 189 – 190].

Інакше кажучи, загальна виручка від впровадження за межами країни сільськогосподарської продукції власного виробництва повинна повністю покривати вартість всіх продуктів харчування, що імпортується до країни. Тільки в цьому випадку ми можемо говорити про продовольче самозабезпечення або продовольчу самодостатність країни [8, с. 78].

Істотним елементом принципу розробки інноваційних проектів аграрної сфери є також зайнятість працездатного населення сільської місцевості.

Розвиток соціальної інфраструктури села, як один з напрямків даної вимоги, є присутнім у всіх прийнятих за останні десятиліття аграрних програмах і нерідко виділяється в самостійні регіональні проекти. Головним для розвитку соціальної сфери села є пошук джерел фінансування. В умовах крайньої обмеженості централізованих фінансових коштів основними каналами їхнього надходження залишається прибуток товаровиробників різних форм господарювання й кошти населення. Тому в інноваційних проектах необхідно передбачити одержання абсолютних розмірів прибутку, що задовольняють вимоги розширеного виробництва в заданих темпах і потребах виділення фінансових ресурсів для послідовного розвитку соціальної інфраструктури агропромислового комплексу.

Для практичного застосування даного принципу в ході розробки й здійснення інноваційних проектів пропонується використовувати наступні виробничі й соціальні показники:

- рівень виробництва й споживання основних продуктів харчування (зерна й хлібобулочних виробів, м'яса, риби, молока й молокопродуктів, яєць, картоплі, овочів, плодів, цукру, олії);
- розмір і структура доходів у розрізі соціальних груп і верств населення, а також різних категорій працівників АПК;
- кількість працівників, зайнятих у різних підгалузях сільського господарства і видах діяльності та чисельність безробітних;
- стан соціальної інфраструктури (забезпеченість сільського населення житлом, установами виховання й освіти, охорони здоров'я, культури, побуту й спорту; наявність дорожньої й транспортної мережі, водопроводу, газопостачання, телефонної мережі).

Аналіз і оцінка вказаних параметрів та характеристик у динаміці дозволить обґрунтовано визначити їх на найближчу й віддалену перспективу.

Оснoву виробничoгo пoтенціалу агрофoрмувань становить земля, оснoвні й oбoрoтні кошти виробництва, трудові ресурси. З oгляду на специфіку галузі сільськoгo гoспoдарства й oсобливо рoслинництва, де прoдуктивність прями, а інші пoказники oпoсередкoвано залежать не тільки від якoсті землі, але й від інших природних факторів, вважaємо за доцільне включити у виробничий пoтенціал рeгіoну й такі її природно-кліматичні умoви, як тривалість вегетaційнoгo пeріoду, температурний, тепловий і світловий рeжим, кількість oпадів і їхній рoзпoділ за пeріoдами рoку й за пeріoдами вегетaції сільськoгoспoдарських культур.

Поряд з якісними характеристиками ґрунтового покриття, типами ґрунтів і їхньою природною родючістю, рельєфом місцевості, структурою сільськoгoспoдарських угідь, контурністю полів і рoзташуванням земельних масивів, кліматичні умoви визначають пoтенційні мoжливості oбрoбки окремих сільськoгoспoдарських культур і досягнення певного рівня їхньої прoдуктивності.

Природно-кліматичний фактор враховується, у першу чергу, при oбґрунтуванні рoзміщення, специалізації й концентрації агропромислового виробництва, його oрганізаційно-виробничої побудови, фoрм гoспoдарування, їхніх рoзмірів і структури управління на всіх рівнях функціонування агрофoрмувань. З oгляду на негативні тенденції, що склалися в в землекористуванні (вибуття земель із сільськoгoспoдарського oбoрoту, скорочення площі ріллі й посівів, зниження родючості й різке скорочення прoдуктивності), oсоблива увага вже на етапі рoзрoбки інноvaційних пpoектів приділяється підвищенню ефективності використання земель і рoзрoбці конкретних заходів щодо подолання відзначених негативних мoментів. Головними напрямками їхнього усунення є недопущення подальшого скорочення орних земель, рoзширення площі посівів, відновлення й підвищення родючості ґрунту завдяки рoзрoбці сучасної системи землерoбства й пoслідовнoму практичнoму здійсненню всьoгo комплексу заходів щодо її oсвоєння [16, с. 435 – 437].

Наявні трудові ресурси повинні бути задіяні повною мірою. При визначенні їхньої потреби в рoзрізі галузей, сфер і видів діяльності агрофoрмування варто застосовувати комплексний підхід: аналіз і експертну oцінку наявності й використання робочої сили, фактичну забезпеченість і пoказники використання в пoпередній пeріoд, використання праці в передових підприємствах, oрганізаціях і службах у поточний пeріoд, нормативний метод рoзрахунок потреби в трудових ресурсах. Подолання річних дефіцитів робочої сили необхідно забезпечити за рахунок підготовки відповідної чисельності працівників різних професій з oбліком їхнього природного руху. Недостачу робочої сили за пeріoдами рoку доцільно компенсувати за рахунок тимчасового залучення працівників зі сторони [13, с. 47].

Досить складним є вирішення питань oптимального використання матеріально-технічних засобів виробництва – оснoвних і oбoрoтних. Активної

частини основних виробничих фондів, тобто техніки, устаткування вкрай бракує, до того ж вони в значній мірі зношені (на 85 – 90%). Забезпеченість технікою скоротилася більш, ніж вдвічі, а навантаження на неї відповідно зросла в таке ж число раз. Подолання цих труднощів може бути здійснене завдяки вишукуванню внутрішніх і зовнішніх джерел надходження фінансових коштів для придбання техніки, а також за рахунок ремонту й дбайливого, але інтенсивного використання устаткування. Більш раціональному використанню техніки сприяє й освоєння сучасних ресурсо- і енергозберігаючих технологій у сільському господарстві й інших галузях АПК [17, с. 16].

Що ж стосується оборотних коштів, то тут потрібно на державному рівні терміново вирішити питання про їхнє своєчасне постачання в необхідних кількостях за рахунок надання пільгового товарного кредиту (це відноситься до паливо-мастильних матеріалів, добрив, отрутохімікатів і гербіцидів, ветеринарних препаратів, поставці електроенергії, насіння високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур), а також дотримуватися жорсткого режиму економії цих ресурсів безпосередньо на кожному робочому місці.

До комплексу застосовуваних показників для характеристики, оцінки й прийняття конструктивних рішень щодо оптимального використання виробничого потенціалу відносяться:

- розмір і структура сільськогосподарських угідь і посівних площ, рівень їхньої продуктивності;
- розмір і структура основних виробничих фондів та їхньої активної частини, фондозабезпеченість і фондоозброєність праці, забезпеченість окремими видами техніки й навантаження на неї, фондовіддача;
- витрати основних видів оборотних коштів на одиницю площі, голову худоби й одиницю продукції;
- чисельність, професійно-кваліфікаційний і демографічний склад працівників, їхня річна зайнятість у днях і людино-годинах, продуктивність праці.

Кожний з основних факторів виробництва (природно-кліматичні умови, засоби виробництва, праця) бере участь у виробництві не ізольовано від інших факторів, а тільки спільно. Сільськогосподарське виробництво завжди допускає взаємодію і єдність цих факторів. У процесі виробництва та його безперервного оновлення відтворені і окремо взяті фактори вступають у взаємодію з іншими не хаотично, а в певних пропорціях і співвідношеннях, погоджених у часі й просторі. Якщо при відсутності одного з факторів практично не можливо здійснити процес виробництва взагалі, то без їхнього узгодження між собою не можна досягти ефективного функціонування процесу виробництва. Це особливо має значення для сільського господарства – специфічної й складної галузі, суттєво залежної від природно-кліматичних умов і предметів праці [1, с. 267 – 268].

Нестача або надлишок речовинних факторів (предметів і засобів праці), а також робочої сили, при здійсненні процесу виробництва супроводжується

втратою робочого часу, використанням не в повній мірі одних ресурсів і надмірним використанням інших, що в кінцевому підсумку призводить до порушення технології виробництва, перевитрат матеріально-технічних ресурсів і праці, істотного зниження загальної економічної ефективності господарювання.

Узгодження факторів виробництва зводиться до встановлення між їхніми речовинними елементами кількісних пропорцій і якісних характеристик, що забезпечують раціональне (нормативне) функціонування процесу виробництва. Таке узгодження може й повинно здійснюватися на будь-якому рівні організації виробництва й управління: на робочому місці, по агроформуванню в цілому та його підрозділах. При розробці й здійсненні інноваційних проектів агроформувань узгодження факторів виробництва та їхній вплив на організацію й економіку агроформування доцільно провести за наступними напрямками:

- природно-кліматичні умови із внутрішньогосподарською спеціалізацією й концентрацією агроформування, розмірами й організаційно-виробничою структурою агроформувань;
- основні засоби виробництва (техніка й устаткування, будинки й споруди, інші основні кошти виробничого призначення) із площею землі у користуванні, поголів'ям худоби й птиці на вирощуванні, технологічними схемами виробництва, зберігання й переробки основних видів продукції;
- оборотні кошти виробництва з рівнем урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, прогресивних технологій у рослинництві, тваринництві й в інших галузях виробництва;
- трудові ресурси з відповідністю їхньої чисельності й професійно-кваліфікаційного складу наявній техніці й устаткуванню, розміру земельної площі й чисельності поголів'я тварин, прийнятими технологіями виробництва й переробки основних видів продукції.

Практична робота з узгодження різного роду ресурсів і коштів проводиться шляхом складання балансу кожного з ресурсів. Потреба на заданий обсяг виробництва (робіт, послуг) за нормами і нормативами формується за схемою: e в наявності – нестача – джерела покриття.

Складені за зазначеною схемою баланси всіх ресурсів зіставляються між собою, основні показники проекту (площа земель в обробітку, чисельність тварин, урожайність і продуктивність, обсяги виробництва, переробка й реалізація продукції) встановлюються за мінімальним значенням ресурсу. Наприклад, на агроформуваннях механізаторів і інших працівників рослинництва вистачить, щоб обробити 100 тис. га земель, а наявна техніка може здійснити обробку лише 70,0 тис. га, які варто було б брати у розрахунок. Однак, з огляду на те, що кожний ресурс визначається за діючими нормами і

нормативами, а їх точність перебуває в межах $\pm 15 - 25\%$, різницю в нестачі або надлишку ресурсу в розмірі $10 - 15\%$ можна упустити. В нашому прикладі в обробіток можна включити $75 - 80$ тис. га земель [9, с. 22].

Інтереси, як соціально-економічне явище у відносинах між соціальними верствами й групами людей, різного роду колективами й окремими особистостями і як усвідомлені спонукальні мотиви до дії складають важливий аспект виробничих відносин і впливають на результативні показники в будь-якій сфері людської діяльності.

Успішна реалізація проекту припускає задоволення взаємних економічних і моральних інтересів всіх його учасників. При цьому взаємовигідність повинна супроводжуватися й бути нерозривно пов'язаною із взаємною підтримкою й відповідальністю. Тут необхідне подолання відомчих і корпоративних інтересів, особистих амбіцій і групового егоїзму, які гальмують позитивний розвиток всякого співробітництва.

Звичайно, інтереси названих учасників неоднозначні як за своїми цільовими установками, так і за абсолютним значенням матеріальної й іншої користі, яку одержує кожен з них. Більш того, вони нерідко суперечливі й навіть протилежні. Тому дотримання даного принципу розробки й здійснення інноваційного проекту агроформування допускає, передусім, дотримання балансу інтересів, що полягає в тому, щоб всі сторони, хоча б приблизно, були однаковою мірою зацікавлені в впровадженні та узгодженні ухвалених рішень щодо здійснення проекту [10, с. 67].

Сучасний проект повинен бути всебічно ефективним за виробничими, техніко-технологічними і соціально-економічними параметрами.

Висновки. З'ясовано, що освоєння ринкових економічних відносин не виключає, а навпаки, підвищує роль і значення управління виробництвом. У процесі розробки й освоєння інноваційного проекту агроформувань не повинно бути стихійності, управляти слід самим механізмом на кожному етапі розробки й впровадження проекту. Координувати й направляти виконання проектних положень за цільовим призначенням значно складніше, ніж управляти стійким виробництвом тому, що в проектах закладені свіжі ідеї, нові технічні, технологічні й організаційні рішення, що ще не знайшли широкого поширення [12, с. 155].

Так, інноваційні проекти в землеробстві, рослинництві й тваринництві допускають перепрофілювання структури виробництва, освоєння біологізованих сівозмін і ресурсозберігаючих технологій; поліпшення насінництва й племінного складу стада; виробництво високоефективних місцевих добрив; ослаблення агрометеоресурсної нестабільності; підтримку на належному рівні екологічної ситуації; освоєння нових методів ведення господарства; скорочення втрат сільськогосподарської продукції.

Тому успішне здійснення проектів у якості одного з необхідних вимог передбачає чітку побудову й функціонування системи управління, адекватної поставленим завданням і наявним для їхнього рішення передумовам і умовам.

Структурна побудова такої системи повинна охоплювати всі етапи розробки проекту, починаючи від передпроектного узгодження у формі наміру сторін до остаточного його затвердження. Все це вимагає наявності висококваліфікованих кадрів різних професій і сфер діяльності (керівників, організаторів, технологів, інженерів, економістів, безпосередніх виконавців робіт) і постійного підвищення їхньої професійної майстерності. Тому підготовка кадрів інноваційної орієнтації, підвищення професійно-кваліфікаційного рівня всіх категорій працівників повинні проводитися постійно у формі семінарів за обміном досвіду, консультацій і інших форм навчання. Аналіз і оцінка застосування проектних методів управління в агроформуваннях дозволяє сформулювати наступні принципи розробки й освоєння інноваційних проектів: врахування зональної специфіки, соціально-економічна спрямованість, відповідність виробничому потенціалу, дотримання балансу основних факторів виробництва, дотримання інтересів всіх учасників проектів, висока ефективність нововведень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор: моделі управління / [Макаренко Ю.П., Васильєва Н.К., Макаренко П.М. та ін.]; за ред. проф. П.М. Макаренка. — С.: Довкілля, 2006. — 438 с.
2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: [зб. наук. праць / наук. ред. П.К. Канівського та ін.] — К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. — С. 7 – 29.
3. Бажал Ю.М. Економіка інноваційних процесів / Ю.М. Бажал // Вісник Інституту економічного прогнозування. — 2002. — № 1. — С. 3 – 17.
4. Галиця І.О. Активізація діяльності інноваторів в сучасних умовах економічного розвитку / І. Галиця // Проблеми науки. — 2006. — № 11. — С. 2 – 6.
5. Гаца О.О. Інновації і їх роль у розвитку продуктивних сил / О. О. Гаца, О.Ф. Савченко // Інвестиції: практика та досвід. — 2008. — № 22. — С. 27 – 30.
6. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / Дацій О.І. — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 428 с.
7. Космидайло І.В. Інноваційна спрямованість як засіб економічного росту / І.В. Космидайло // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — №6(60). — С. 112 – 129.
8. Лисецький А.С. Продовольча безпека України: теорія, методологія, емпіричний аналіз / А.С. Лисецький. — К.: Оріяни, 2005. — 374 с.
9. Лузан Ю.Я. Перспективи розвитку аграрного ринку України за умов вступу до СОТ / Ю.Я. Лузан // Науковий вісник Національного аграрного університету. — К., 2003. — Вип. 66. — С. 20 – 24.

10. Макаренко П.М. Механізми інноваційного оновлення аграрного сектора України / П.М. Макаренко, Н.К. Васильєва // Агроінком. — 2005. — №1–2. — С.64 – 69.
11. Макконелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. К.Р. Макконелл, С.Л. Брю / [пер. с англ.]: 2 т., Т.1. — М.: Республика, 1992. — 399 с.
12. Малік М.Й. Інноваційна діяльність як складова стратегії підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва / М.Й.Малік // Економіка АПК. — 2005. — №5. — С. 155 – 157.
13. Мельник В.П. Інноваційний ресурс господарського розвитку / В.П. Мельник. — К.: Об'єдн. ін-т економіки НАН України, 2005. — 363 с.
14. Музика П.М. Підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємницької діяльності в сільськогосподарському виробництві / П.М. Музика // Економіка АПК. — 2005. — № 6. — С. 64.
15. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Постанова Кабінету Міністрів України № 1158 від 19 вересня 2007 р. // Офіційний вісник України. — 2007. — № 73. — Ст. 2715.
16. Саблук П.Т. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Саблук П.Т. // Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 4). — К.: ІАЕ, 2000. — 601 с.
17. Шкуратов О.І. Удосконалення управління лізинговим процесом в АПК / О.І. Шкуратов // АгроСвіт. — 2008. — № 11. — С. 21 – 24.

Одержано 19.09.12

В статье произведен научный экскурс относительно принципов разработки и внедрения инновационных проектов агроформирований. Выявлены существующие проблемы инновационных процессов в аграрной сфере экономики, предложены новые подходы к обоснованию принципов разработки и внедрения инновационных проектов агроформирований, что повысит эффективность их внедрения.

Ключевые слова: *інновації, інноваційний проект, принципи.*

A scientific insight into the principles of development and introduction of innovative projects of agricultural enterprises was done in the article. The existing problems of innovative processes in the agrarian sphere of the economy were determined. New approaches to the substantiation of principles of development and introduction of innovative projects of agricultural enterprises were suggested. This will facilitate the efficiency of innovative projects introduction.

Key words: *innovations, innovative project, principles.*